

ЕКОЛОГІЧНЕ І ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 349.6(477)

О. О. Воронятніков
кандидат юридичних наук,
докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИДИ ЗАХОДІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ МАЮТЬ СЕРВІСНУ ПРИРОДУ

Статтею 13 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» визначено обов'язок суб'єктів господарювання отримати ліцензію на провадження господарської діяльності, пов'язаної з потенційною небезпекою для здоров'я людей. Види господарської діяльності, пов'язані з потенційною небезпекою для здоров'я людей, підлягають ліцензуванню у випадках, встановлених законом. До ліцензійних умов щодо видів господарської діяльності, провадження яких пов'язане з потенційною небезпекою для здоров'я людей, обов'язково включаються вимоги щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Втім, питання ліцензування в досліджуваній сфері є досить складним, адже, сфера санітарного та епідемічного благополуччя населення охоплює широке коло об'єктів, які є предметом господарської діяльності, яка обов'язково підлягає ліцензуванню. При провадженні господарської діяльності ліцензіат зобов'язаний дотримуватися ліцензійних умов, які включають в себе обов'язок забезпечити безпечні санітарно-епідемічні умови для населення та об'єктів навколишнього природного середовища. Законодавство встановлює обов'язок забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення для провадження господарської діяльності, пов'язаної з потенційною небезпекою для здоров'я людей, зокрема, діяльність в сферах: сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства; добувної промисловості і розроблення кар'єрів; переробної промисловості; тимчасового розміщування й організації харчування; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізації, поводження з відходами; будівництва тощо. Порушення ліцензійних умов провадження певного виду діяльності в частині санітарно-епідемічних норм наслідком має притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Умови та порядок отримання ліцензії на провадження господарської діяльності, пов'язаної з

потенційною небезпекою для здоров'я людей визначено Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [1].

Наступним адміністративним заходом є заходи дозвільного характеру. Маємо на увазі діяльність щодо погодження регіональних і місцевих програм у галузі соціально-економічного розвитку, в тому числі, охорони здоров'я; погодження видачі, а у передбачених законодавством випадках – надання дозволу на здійснення видів діяльності.

Суб'єктом видачі дозволів суб'єктам господарської діяльності та здійснення погоджувальної діяльності спрямованої на забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та її територіальні органи.

Законом України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» визначено перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, які надаються суб'єктам господарювання:

1) висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів, у тому числі військового та оборонного призначення;

2) висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи документації на розроблювані техніку, технології, устаткування, інструменти тощо;

3) висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо ввезення, реалізації та використання сировини, продукції (вироби, обладнання, технологічні лінії тощо) іноземного виробництва за умови відсутності даних щодо їх безпечності для здоров'я населення;

4) висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо продукції, напівфабрикатів, речовин, матеріалів та небезпечних факторів, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей;

5) дозвіл на проведення будь-яких діагностичних, експериментальних, випробувальних, вимірювальних робіт на підприємствах, в установах,

організаціях, діяльність яких пов'язана з використанням біологічних агентів, хімічної сировини, продукції та речовин з джерелами іонізуючого та неіонізуючого випромінювання і радіоактивних речовин [2].

Окремої уваги заслуговує порядок отримання та видачі свідоцтва про звільнення судна від санітарного контролю та свідоцтво про проходження судном санітарного контролю. Строк дії даних свідоцтв становить шість місяців. Суб'єктами видання даних видів документів дозвільного характеру є санітарно-карантинні підрозділи. Видають свідоцтва після відповідного огляду судна за встановленою формою Перелік портів, у яких можуть видаватися зазначені свідоцтва, затверджується Міністерством охорони здоров'я України [3].

Ще однією адміністративною процедурою в системі адміністративних заходів санітарно-епідемічного благополуччя населення є оформлення та видача санітарно-епідеміологічного сертифікату – це разовий документ, виданий органами державної санітарно-епідеміологічної служби, що підтверджує безпеку для здоров'я та життя людини окремих видів товарів широкого вжитку (парфумерно-косметичних виробів, товарів дитячого асортименту, виробів побутового призначення тощо) на підставі результатів проведених санітарно-хімічних, токсикологічних, фізико-хімічних, радіологічних, мікробіологічних та інших досліджень [4, Ст. 1].

Гігієнічний сертифікат необхідний у випадках ввезення на територію України товарів, які повинні в обов'язковому порядку відповідати вимогам санітарно-епідеміологічної експертизи. Даний документ має юридичну силу не тільки в процесі митного очищення вантажу, але і в подальшому при продажу або перевірці контролюючими органами. Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи потрібен також для деяких груп товарів, які підлягають обов'язковій сертифікації УкрСЕПРО, наприклад, для м'яких та засобів чищення, а також для харчових продуктів. Даний документ видається органом, який спеціалізується на даній сфері і повинен підтверджувати безпеку продукції для життя і здоров'я людини, а також відповідність вимогам гігієнічних норм [5].

Гігієнічний сертифікат видається строком від 1 до 5 років (на термін видачі рішення впливає вид продукції, пред'явлені документи, умови виробництва і експерт, що розглядає пакет документів органу) [4].

Таким чином, для того щоб отримати гігієнічний сертифікат суб'єкт господарювання повинен пройти наступні етапи: 1) звернення до територіального органу Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та відповідно оформлення (написання, заповнення бланку) заяви; 2) визна-

чення та уточнення обсягів проведення необхідної експертизи; 3) здійснення оплати за надання платної адміністративної послуги з оформлення та видачі санітарно-епідеміологічного сертифікату; 4) здійснення уповноваженою особою Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів перевірки на відповідність та експертизи документації; 5) безпосередньо організація та проведення необхідних інструментальних і лабораторних випробувань і досліджень; 6) видача висновку; 7) завершальний етап – внесення відомостей про суб'єкта господарювання та продукцію на яку отримано гігієнічний сертифікат до Реєстру СЕС продукції, що пройшла експертизу.

Відзначимо, що видача даного виду документу Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та її територіальними органами є адміністративним заходом дозвільного характеру, який визначає можливість суб'єкта господарювання у разі відповідності об'єкта здійснити подальшу реєстрацію в Реєстрі продукції, яка відповідає санітарно-епідемічним нормам та стандартам, в тому числі, і міжнародним. Відзначимо, що станом на березень 2020 року Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та її територіальними органами було видано 3993 висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи; в лютому 2020 – 3710; а у січні 2020 року – 1577 відповідно.

Гігієнічний сертифікат можна класифікувати за трьома видами: 1) висновок санітарно-епідеміологічної експертизи на вид діяльності (роботи, послуги); 2) висновок санітарно-епідеміологічної експертизи на продукцію; 3) висновок санітарно-епідеміологічної експертизи на технічну документацію (ТУ) [4].

В будь-якому разі гігієнічний сертифікат видається на підставі позитивного рішення комісії, яка проводила державну санітарно-епідеміологічну експертизу.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» державна санітарно-епідеміологічна експертиза – це вид професійної діяльності органів державної санітарно-епідеміологічної служби, що полягає у комплексному вивченні об'єктів експертизи з метою виявлення можливих небезпечних факторів у цих об'єктах, встановленні відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарного законодавства, а у разі відсутності відповідних санітарних норм – в обґрунтуванні медичних вимог щодо безпеки об'єкта для здоров'я та життя людини [4, Ст. 1].

Державна санітарно-епідеміологічна експертиза полягає у комплексному вивченні документів (проектів, технологічних регламентів, інвести-

ційних програм тощо), а також діючих об'єктів та пов'язаних з ними небезпечних факторів на відповідність вимогам санітарних норм. Державна санітарно-епідеміологічна експертиза передбачає: визначення безпеки господарської та іншої діяльності, умов праці, навчання, виховання, побуту, що прямо чи побічно негативно впливають або можуть вплинути на здоров'я населення; встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарних норм; оцінку повноти та обґрунтованості санітарних і протиепідемічних (профілактичних) заходів; оцінку можливого негативного впливу небезпечних факторів, пов'язаних з діяльністю об'єктів експертизи, визначення ступеня створюваного ними ризику для здоров'я населення [4, Ст. 10].

У разі проходження експертизи об'єкта (будь-яка діяльність, технологія, продукція та сировина, проекти нормативних документів, реалізація (функціонування, використання) яких може шкідливо вплинути на здоров'я людини, а також діючі об'єкти та чинні нормативні документи у випадках, коли їх шкідливий вплив встановлено в процесі функціонування (використання), а також у разі закінчення встановленого терміну дії висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи) державної санітарно-епідеміологічної експертизи Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та її територіальні органи видають висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи – документ установленої форми, що засвідчує відповідність (невідповідність) об'єкта державної санітарно-епідеміологічної експертизи медичним вимогам безпеки для здоров'я і життя людини, затверджується відповідним головним державним санітарним лікарем і є обов'язковим для виконання власником об'єкта експертизи [4, Ст. 1].

Державній санітарно-епідеміологічній експертизі підлягають: проекти міждержавних, державних цільових, регіональних, місцевих і галузевих програм соціально-економічного розвитку; інвестиційні проекти і програми у випадках і порядку, встановлених законодавством; схеми, передпроектна документація, що стосується районного планування і забудови населених пунктів, курортів тощо; проекти нормативно-технічної, інструкційно-методичної документації, що стосується здоров'я та середовища життєдіяльності людини; продукція, напівфабрикати, речовини, матеріали та небезпечні фактори, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей; документація на розроблювані техніку, технології, устаткування, інструменти тощо; діючі об'єкти, у тому числі військового та оборонного призначення [4, Ст.11].

Суб'єктами здійснення державної санітарно-епідеміологічної експертизи є: посадові та службові особи органів державної санітарно-епідеміологічної служби; комісії, що утворюються головним

державним санітарним лікарем; фахівці наукових, проектно-конструкторських, інших установ та організацій незалежно від їх підпорядкування, представники громадськості, експерти міжнародних організацій тощо.

Рішення про необхідність і періодичність проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів приймається відповідними посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби. Перелік установ, організацій, лабораторій, що можуть залучатися до проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, встановлюється головним державним санітарним лікарем України. Висновок щодо результатів державної санітарно-епідеміологічної експертизи затверджується відповідним головним державним санітарним лікарем [4, Ст. 12].

Література

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. Відомості Верховної Ради, 2015. № 23. Ст.158.
2. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 травня 2011 року № 3392-VI. Відомості Верховної Ради України, 2011. № 47. Ст. 532.
3. Про затвердження Правил санітарної охорони території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 квітня 1999 р. № 696. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII. Відомості Верховної Ради України, 1994. № 27. Ст. 218.
5. Висновок санітарно-епідеміологічної експертизи. URL: <https://nakaz.ua/ua/visnovok-ses>.

Анотація

Воронятник О. О. Поняття, особливості застосування та види заходів публічного адміністрування у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, які мають сервісну природу. – Стаття.

Вданій науковій статті розкрито поняття, особливості застосування та види заходів публічного адміністрування сферою санітарного та епідемічного благополуччя населення, які мають сервісну природу. До даної групи заходів ми відносимо: дозвіл, погодження ведення певних видів господарської діяльності, висновки, гігієнічні сертифікати, реєстрація, ліцензування. Розкриємо зміст та особливості застосування третьої групи виокремлених нами заходів забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення. Зазначено, що суб'єктом видачі дозволів суб'єктам господарської діяльності та здійснення погоджувальної діяльності спрямованої на забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та її територіальні органи.

Розкрито особливості порядку отримання та видачі свідоцтва про звільнення судна від санітарного контролю та свідоцтво про проходження судном санітарного контролю. Відзначено, що гігієнічний сертифікат видається на підставі позитивного рішення комісії, яка проводила державну санітарно-епідеміологічну експертизу.

Суб'єктами здійснення державної санітарно-епідеміологічної експертизи є: посадові та службові особи органів державної санітарно-епідеміологічної служби; комісії, що утворюються головним державним санітарним лікарем; фахівці наукових, проектно-конструкторських, інших установ та організацій незалежно від їх підпорядкування, представники громадськості, експерти міжнародних організацій тощо.

Акцентовано увагу, що питання ліцензування в досліджуваній сфері є досить складним, адже, сфера санітарного та епідемічного благополуччя населення охоплює широке коло об'єктів, які є предметом господарської діяльності, яка обов'язково підлягає ліцензуванню. При провадженні господарської діяльності ліцензіат зобов'язаний дотримуватися ліцензійних умов, які включають в себе обов'язок забезпечити безпечні санітарно-епідемічні умови для населення та об'єктів навколишнього природного середовища.

Ключові слова: дозвільна система, сервісна природа, санітарне та епідемічне благополуччя населення, гігієнічний сертифікат, свідоцтво.

Аннотация

Воронятников А. А. Понятие, особенности применения и виды мер публичного администрирования в сфере санитарного и эпидемического благополучия населения, имеют сервисную природу. – Статья.

В данной научной статье раскрыто понятие, особенности применения и виды мер публичного администрирования сферы санитарного и эпидемического благополучия населения, имеют сервисную природу. К данной группе мероприятий мы относим: разрешение, согласование ведения определенных видов хозяйственной деятельности, выводы, гигиенические сертификаты, регистрация, лицензирование. Раскроем содержание и особенности применения третьей группы выделенных нами мер обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения. Отмечено, что субъектом выдачи разрешений субъектам хозяйственной деятельности и осуществления согласительного действия, направленной на обеспечение санитарного и эпидемического благополучия населения является Государственная служба Украины по вопросам безопасности пищевых продуктов и защиты потребителей и его территориальные органы.

Раскрыты особенности порядка получения и выдачи свидетельства об освобождении судна от санитарного контроля и свидетельство о прохождении судном санитарного контроля. Отмечено, что гигиенический сертификат выдается на основании положительного решения комиссии, которая проводила государственную санитарно-эпидемиологическую экспертизу.

Субъектами осуществления государственной санитарно-эпидемиологической экспертизы являются: должностные и служебные лица органов государственной санитарно-эпидемиологической службы; комиссии, которые образуются главным государственным санитарным врачом; специалисты научных, проектно-конструкторских, других учреждений и организаций независимо от их подчинения, представители общественности, эксперты международных организаций.

Акцентируется внимание, что вопросы лицензирования в исследуемой сфере является достаточно сложным, ведь сфера санитарного и эпидемического благополучия населения охватывает широкий круг объектов, которые являются предметом хозяйственной деятельности, обязательно подлежит лицензированию. При осуществлении хозяйственной деятельности лицензиат обязан соблюдать лицензионные условия, которые включают в себя обязанность обеспечить безопасные санитарно-эпидемические условия для населения и объектов окружающей природной среды.

Ключевые слова: разрешительная система, сервисная природа, санитарное и эпидемическое благополучие населения, гигиенический сертификат, свидетельство.

Summary

Voronyatnikov O. O. Concepts, features of application and types of measures of public administration in the field of sanitary and epidemic well-being of the population, which have a service nature. – Article.

This scientific article reveals the concepts, features of application and types of measures of public administration in the field of sanitary and epidemiological well-being of the population, which have a service nature. To this group of measures we include: permission, approval of certain economic activities, conclusions, hygiene certificates, registration, licensing. We will reveal the content and features of the application of the third group of measures we have identified to ensure the sanitary and epidemiological well-being of the population. It is noted that the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection and its territorial bodies are the subjects of issuing permits to economic entities and carrying out coordination activities aimed at ensuring the sanitary and epidemic well-being of the population.

The peculiarities of the procedure for obtaining and issuing a certificate of release of a vessel from sanitary control and a certificate of passing a sanitary control by a vessel are revealed. It is noted that the hygienic certificate is issued on the basis of a positive decision of the commission, which conducted the state sanitary-epidemiological examination.

The subjects of the state sanitary-epidemiological examination are: officials and officials of the state sanitary-epidemiological service; commissions formed by the chief state sanitary doctor; specialists of scientific, design and engineering, other institutions and organizations, regardless of their subordination, members of the public, experts of international organizations, etc.

It is emphasized that the issue of licensing in the study area is quite complex, because the area of sanitary and epidemiological well-being of the population covers a wide range of facilities that are the subject of economic activity, which must be licensed. In carrying out economic activities, the licensee is obliged to comply with the licensing conditions, which include the obligation to ensure safe sanitary and epidemiological conditions for the population and the environment.

Key words: permit system, service nature, sanitary and epidemic welfare of the population, hygienic certificate, certificate.